

és Pest megyét érintő szakaszán, összesen 205 km hosszúságban, a nyomvonal 100-100 m-es szélességében. A téli idényben végzett terepbejárás során általában jó megfigyelési viszonyok között tudtunk vizsgálni, összesen 184 régészeti lelőhelyet azonosítottunk.

Fehérvár-árcsurgón két új lelőhelyet találtunk a nyomvonal mentén. *Igar-pusztán* egy nagy kiterjedésű bronzkori és középkori lelőhely (KÖH 74121), *Pap-harasztdűlőben* pedig gyér középkori lelőhely került elő (KÖH 74123).

REMÉNYI LÁSZLÓ – STIBRÁNYI MÁTÉ

148. Feldebrő, Egres (KÖH 76717)

(Heves megye) Ő, Kö, Kú

2010 májusában terepbejárásokat végeztünk tervezett települési szilárdhulladék lerakók rekultivációját megelőzően. A lerakók területét természetesen minden esetben kommunális hulladék fedte. Több esetben a telepek környezete is tartósan elfedett (erdő, beépítettség) volt, viszont a legtöbb szeméttelép környezetében el lehetett végezni az értékelést.

Feldebrő területén egy új lelőhelyet lokalizáltunk őskori és középkori-kora újkori felszíni leletanyaggal.

REMÉNYI LÁSZLÓ

149. Felpéc, Hali-puszta (KÖH 48007)

(Győr-Moson-Sopron megye) Ró

2009 decembere és 2010 májusa között kiterjedt terepbejárásokat folytattunk a Nabucco gázvezeték dunántúli és Pest megyét érintő szakaszán, összesen 205 km hosszúságban, a nyomvonal 100-100 m-es szélességében. A téli idényben végzett terepbejárás során általában jó megfigyelési viszonyok között tudtunk vizsgálni, összesen 184 régészeti lelőhelyet azonosítottunk.

Felpécen a Hali-pusztától K-re egy nagy kiterjedésű, intenzív római lelőhelyet mértünk fel.

REMÉNYI LÁSZLÓ – STIBRÁNYI MÁTÉ

150. Felsőörs, Bárókert (MRT 2. k. 19/12 lh., KÖH 7908)

(Veszprém megye) U, R, B

Felsőörs D-i szélén 2010-ben folytatódott a telkek közművesítése. Ezúttal a víz- és szennyvízvezeték nyomvonalán kellett megelőző feltárást végezni. A feltárást kijelölt 200 m hosszú, 2 m széles sávban március 1–19. között 69 régészeti jelenséget találtunk: a DVK és a lengyeli kultúra cölöplyukait, gödreit, valamint a domb tetején egy késő bronzkori gödröt. A keskeny feltárt sávban a telepjelenségek összefüggései bizonytalanok. Feltártunk továbbá két sírt a lengyeli kultúrából. Az 1. sír bal oldalán fekvő, DNy-ÉK-i tájolású, erősen zsugorított váz. Melléklete 1 kis csésze a kézben a száj előtt, 1 kis

edény a felkarra dőlve, az alkar előtt, 1 nagyobb edény szájjal lefelé a has előtt. A 2. sír kettős temetkezés, az egyik részleges temetkezés, K-Ny-i tájolású, jobb oldalán fekvő, zsugorított helyzetű. A másik gyermeksír a gödör É-i sarkában, szintén K-Ny-i tájolású, jobb oldalán fekvő, zsugorított váz. Mellékletük nem volt.

REGENYE JUDIT

151. Felsőszentiván, Bokodi-Kígyós-csatorna (KÖH 73237)

(Bács-Kiskun megye) B, Sza, Á, Kk, Ú

A HT-137 jelű lelőhely Felsőszentiván belterületétől É-ra, a Bokodi-Kígyós-csatorna két partján, több ÉÉNy-DDK és ÉÉK-DDNy irányú magaslaton fekszik. A nagy kiterjedésű lelőhely D-i szélét az említett csatorna Ny-K irányú kanyarulata határolja. A Magyar-Horvát gázvezeték nyomvonalán végzett kivitelezés során biztosított szakfelügyeletkor, a 92+300 és a 92+850 km-szelvények között objektumfoltok és edénytöredékek kerültek elő. A feltáráshoz kapcsolódóan végzett terepbejárás során, az elboronált szántón, a 92+280 és a 92+870 km-szelvények között, 290–600×600 m-es felületen kevés őskori, szarmata és nagyobb mennyiségű Árpád-kori és középkori edénytöredéket találtunk. A lelőhely középső részén 2010. április 30. és május 6. között végeztünk feltárást. A lehumusztolt 2223 m²-ből 1710 m² bizonyult régészeti szempontból pozitívnak.

A feltárt 149 stratigráfiai egység (107 objektum) közül 66 gödör, 45 árok, 25 cölöphely, 3 ház, 3 természetes és 3 recens jelenség, 2 kemence, 1 padló és 1 kerámiaomladék volt. Koruk alapján 4 késő bronzkori, 1 szarmata, 8 Árpád-kori, 36 késő Árpád-kori, 26 középkori, 3 újkori és 71 – korhatározó leletanyag hiányában – ismeretlen korú, de a betöltésük és az elhelyezkedésük alapján a késő Árpád-kori vagy a középkori településhez tartozhattak. A 92+700 és a 92+750 km-szelvények között húzódó, ÉNy-DK irányú csatorna 50 m széles vízenyős, náddal fedett területét, ill. a 92+585 és a 92+610 km-szelvények között húzódó, ÉK-DNy irányú földutat nem tártuk fel.

A nyomvonalon a településobjektumok egyenletes sűrűségben, a 92+750 és a 92+850 km-szelvények között viszont már ritkábban mutatkoztak. A bronzkorra keltezhető objektumok a 92+830 és a 92+850 km-szelvények között helyezkedtek el, de a korszak leletanyaga másodlagos helyzetben a Bokodi-Kígyós-csatorna K-i magaspártján, a középkori gödrökben is előfordult. Az egyik gödörből egy csücskös peremű tál töredéke került elő, mely a halomsíros kultúrára jellemző edénytípus.

A szarmata korszakot egy szabálytalan kör alakú, egyenesen szűkülő falú, kisméretű gödör képviselte, mely a 92+490 km-sz. környékén került elő, betöltésében korongon készített szürke és kézzel formált edénytöredéket találtunk.

Az egyetlen Árpád-kori, 7,3 m² alapterületű, szögletes, kemencés házat az egyik bronzkori gödörre

ásták. Az ÉNy-DK hossz tengelyű ház ÉK-i és DNy-i oldalának közepén egy-egy, ill. a K-i oldala mellett egy további kisebb méretű cölöphelyet találtunk. A 60 cm átmérőjű kemence a ház DNy-i oldalán volt, sütőfelülete 6 cm vastagon átégett. A ház keményre letaposott padlóján cserépbográcsból álló omladékot, a ház közepén egy sekély ülőgödört figyeltünk meg. A ház egykori bejáratának nyomát is megtaláltuk a DNy-i oldalon, amelyet egy a ház oldalsíkjából kiugró sekély gödör jelzett.

A 92+300 és a 92+600 km-szelvények között késő Árpád-kori és középkori, a lelőhelyet kettévágó földúttól Ny-ra emelkedő magaslaton kizárólag középkori objektumok sorakoztak. A késő Árpád-kori település-objektumok kör alakú, ívelten bővülő vagy egyenesen szűkülő falú tárolóvermek, nagyméretű, több beásással tagolt bányagödör, kör alakú cölöphelyek, ívelt vagy egyenes irányú, egyenesen szűkülő falú, ívelt aljú kerítő és vízelvezető árkok, ill. egy félig földbe mélyített ház maradványai voltak. Két nagyobb méretű folt nyelési szintjén kormos, paticsos betöltést figyeltünk meg, de a néhány centiméter vastagon átégett agyagréteg a bontás során nem kemencére utaló jelenség volt. Az egyetlen Ny-K hossz tengelyű, félig földbe mélyített, lekerekített sarkú, téglalap alakú, 230 cm széles háznak Ny-i fele esett a feltárási területre. A ház Ny-i falának középső részéhez egy kisméretű, ovális alakú kemencét vájtak, melynek fala alig volt átégve, sütőfelülete rossz megtartású volt. A kemence szájnnyílásától K-re kör alakú cölöplyukat bontottunk ki. Dokumentáltuk egy 12 cölöplyukból álló felszín feletti építmény maradványát is. Egy másik, négy cölöplyukból álló építményt is megfigyeltünk, itt a cölöplyukak egy sorban, egy ÉK-DNy-i tengely mentén sorakoztak. A késő Árpád-kori objektumokból korongon készített, fedőhornyos, vállukon bekarcolt vonalköteg mintájú vagy ferdén bevagdalt díszítésű fazék- és bográcstörödékek kerültek elő. Az egyik bográc oldaltörödékén bekarcolt hullám- és vízszintes vonalköteg díszítés látható. Több gödörben találtunk vastárgyakat: kést, ekepapucsot, szögeket, pántokat.

A középkori kör alakú gödrök fala általában ívelten bővülő, majd fenekük felé szűkülő volt. Előkerült egy Ny-K irányú, lekerekített sarkú, szögletes, félig földbe mélyített épület, melynek a nagy része a feltárási területen kívülre esett. A ház É-i fala mellett egy cölöplyukat, a letaposott járószinten pedig 20 karólyukat bontottunk ki. A leletanyagban megtalálhatóak a vékonyabb falú fazekakhoz, korsókhoz, lábas fazekakhoz és fedőkhöz tartozó törödékek. Egy gödörben 16. századi bécsi fazék peremtörödéke is napvilágra került.

A leletanyag a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezeténél kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Botyán Katinka, Bedő Valér, Kajtár Norbert, Nagy Norbert, Tarjányi László és Takács Gábor technikusok.

GULYÁS GYÖNGYI – PÓPITY DÁNIEL

152. Felsőszentiván, Fekete-csatorna (KÖH 73233)

(Bács-Kiskun megye) Á

A HT-135 jelű lelőhely, mely a Magyar-Horvát gázvezeték fektetéséhez kapcsolódó régészeti megfigyelés során került elő, Felsőszentiván külterületén, a Felsőszentiváni Tsz-től 550 m-re É-ra, a Fekete-csatorna két partján húzódó ÉNy-DK irányú kiemelkedéseken található.

2010. április 26. és május 11. között végeztük el a feltárást a nyomvonalban, 1567 m²-en. A felső termőréteg változó vastagságú, a dombtetőkön alig 30 cm, a mélyebben fekvő részeken az 1,7 m-t is elérte. Alatta a sárga homokos altalaj jelentkezett, melyben 94 régészeti jelenség foltja rajzolódott ki. Az objektumok 3 csoportban sűrűsödtek: a két dombtetőn, és közvetlenül a Fekete-csatorna K-i partján. Feltártunk 30 többnyire sekély tároló-, és hulladékgödört, 2 kemencebokrót, 7 kültéri kemencét előtérögödörrel, 1 részben földbe mélyített házat és 29 árokszaksaszt. A szelvény K-i végében többnyire ÉK-DNy irányú árokszaksaszok kerültek elő, melyek vízelvezető- és kerítőárkok lehettek. Közöttük más objektumot nem találtunk. A vízpart közelében húzódó árkok között azonban már nagy számban kerültek elő egyéb objektumok is: tárológödörök és kültéri kemencék. A 13 kemence közül csak háromnak tudtuk a felmenő falát is részlegesen megfigyelni, a többi esetben a vékony humuszréteg miatt a felső részük elpusztult. Minden kemencében megtaláltuk a keményre átégett tapasztott sütőfelületet, mely alá a legtöbb esetben kerámiatörödékeket és állatcsontot helyeztek a jobb hőmegtartás érdekében. Az egyetlen, részben földbe mélyített, téglalap alakú, cölöphelyes ház a Ny-i dombtetőn került elő. Körülötte árkok, gödrök voltak, DNy-i sarkában egy kemencét alakítottak ki.

Az objektumok leletanyagban szegények voltak, 41 stratigráfiai egység – többsége árok – lelet nélküli volt. A kerámiaanyagban feltűnő volt a cserépbogrács-peremtörödékek nagy száma. A feltárást legérdekesebb lelete egy árokból előkerült, apró, csiszolt, téglatest alakú, átfúrt kő, talán egy nyakban hordott amulett.

A megfigyelt Árpád-kori települészet kapcsolatban állhatott a 450 m-re DNy-ra fekvő, szintén Árpád-kori településsel (HT-137 lh.).

A leletanyag az elsődleges feldolgozást követően a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezeténél kerül végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Bárdos Nándor, Németh Dániel, Szabados György technikusok.

HERENDI ORSOLYA

153. Felsőszentiván, Fekete-csatornától Ny-ra (KÖH 73235)

(Bács-Kiskun megye) I

A HT-136 jelű lelőhely, mely a Magyar-Horvát gázvezeték építésének régészeti megfigyelése során vált ismertté, Felsőszentivántól É-ra, egy nagyobb löszhát